

הצעת חוק שירותי הדת היהודיים (בחירות רבני עיר, רבנים אזוריים, רבני יישוב ורבני שכונות), התשפ"ג-

2023 – ניתוח

הצעת חוק שירותי הדת היהודיים (בחירות רבני עיר, רבנים אזוריים, רבני יישוב ורבני שכונות), התשפ"ג-2023 (פ/3446/25) (להלן – "הצעת החוק") הונחה על שלחן הכנסת ביוזמת הח"כים ארז מלול (ש"ס) ושמחה רוטמן (הציונות הדתית).

בקצרה, **הצעת החוק מחלישה את כוחה של הרשות המקומית בבחירת ומינוי רבנים מקומיים, מעבירה כוח משמעותי לשר לשירותי דת במינוי רבני שכונות ומכפיפה את מערך הרבנות המקומית כולו לרבנות הראשית.**

רקע

הצעת החוק מגיעה על רקע הכוונה של השר לשירותי דת, ח"כ מיכאל מלכיאלי, לבצע שינוי בהליך בחירת רבני הערים בפרט ורבנים מקומיים בכלל. השר כבר האריך את כהונתם של מספר רבני ערים מבוגרים אשר נתמנו לתפקידם לפני התקנת תקנות שירותי הדת היהודיים (בחירות רבני עיר) הראשונות משנת 1974. השר מלכיאלי הודיע כי בכוונתו "לתקן את העוולות שנעשו בקדנציה הקודמת"¹ ובהם "נושא תקנות הרבנים". תקנות שירותי הדת היהודיים (בחירות רבני עיר), תשפ"ב-2022 (להלן – "התקנות"), הותקנו לפני כשנה על ידי השר לשירותי דת לשעבר, ח"כ מתן כהנא, ונועדו לחזק את כוחה של מליאת מועצת הרשות המקומית בבחירת רבני ערים ובכללם רבני מועצות מקומיות. התקנות אף הוסיפו חובת ייצוג לנשים שלא תפחת מ-40% מחברי האסיפה הבוחרת את רב העיר וכן קציבת כהונה לרבני ערים חדשים שייבחרו מכוח התקנות לעשר שנים עם אפשרות להיבחר מחדש.

השינויים המוצעים בהצעת החוק

הצעת החוק מכילה בתוכה מספר שינויים משמעותיים אל מול המצב הקיים הקבוע בתקנות וכן אל מול הליך מינוי הרבנים המקומיים בעבר. השינויים המרכזיים הם החלשת כוחה של הרשות המקומית בבחירת הרבנים וחיזוק כוחו של השר לשירותי דת ומועצת הרבנות הראשית; הכפפת כלל הרבנים המקומיים למועצת הרבנות הראשית כסמכות הלכתית עליונה ויחידה; מתן אפשרות למינוי מעל 100 רבני שכונות בעשרות ערים ויישובים ברחבי הארץ בעלות כוללת של מעל 10 מיליון ש"ח; מתן אפשרות לקיום הליכי בחירה של רבנים מקומיים גם בתקופת בחירות לכנסת ו/או בחירות ברשויות המקומיות; ביטול קציבת הכהונה של רבנים והארכת כהונה של מאות רבני יישובים ומועצות אזוריות מעבר לגיל הפנסיה.

¹ מתוך ראיון שנתן השר מלכיאלי לעלון השבת "עולם קטן", 5.4.2023, <https://olam-katan.co.il/archives/9369>

להלן פירוט השינויים המרכזיים:

משמעות השינוי	השינוי בהצעת החוק	המצב הקיים בתקנות ובדין
החלשת כוחה של הרשות המקומית וחיצוק כוחו של השר ומועצת הרבנות	האסיפה הבוחרת תורכב מחברי מליאת מועצת הרשות המקומית, ראש המועצה הדתית + נציגי ציבור שממנה השר (מחצית מכמות חברי מועצת הרשות) + חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל	האסיפה הבוחרת מורכבת מחברי מליאת מועצת הרשות המקומית ומנכ"ל הרשות + נציגי ציבור שמחציתם מתמנים ע"י הרשות המקומית ומחציתם ע"י השר לשירותי דת
חיזוק מעמדה של מועצת הרבנות הראשית והחלשת עצמאותם של הרבנים המקומיים	כלל הרבנים המקומיים כפופים להנחיות מועצת הרבנות הראשית והיא תהווה הסמכות הדתית וההלכתית העליונה	רבני ערים ומועצות מקומיות כפופים להחלטות מועצת הרבנות הראשית
מרכיב נוסף בחיצוק כוחו של השר לשירותי דת והחלשת כוח הרשות המקומית במינוי רבנים מקומיים.	השר יכול להחליט על פתיחת הליך למינוי שני רבנים בארבעת הערים הגדולות: ירושלים, תל אביב, חיפה, באר שבע ללא תלות בהסכמת הרשות המקומית.	השר יכול להחליט לגבי פתיחת הליך לבחירת רב עיר אחד; מינוי רב עיר שני תלוי בהחלטת מועצת העיר.
הרחבה משמעותית של מינוי רבנים מקומיים. ראוי לציין כי רב שכונה איננו בעל סמכויות סטטוטוריות כלשהן נכון להיום	מתן אפשרות לשר להורות על מינוי רבני שכונות בכל שכונה ביישוב עם מעל 50,000 תושבים. מדובר בפוטנציאל של מינוי של למעלה מ-100 רבני שכונות חדשים, בעלות כוללת של מעל 10 מיליון ש"ח ²	ישנם כ-70 רבני שכונות מכהנים, מינוי רבני השכונות נעצר דה פקטו מסיבות שונות
יצירת חריג מינהלי לגבי מינוי על ידי ממשלת מעבר ו/או בסמיכות לבחירות לכנסת או ברשויות המקומיות רק לגבי מינוי רבנים מקומיים	ניתן יהיה לקיים הליך בחירה לרב עיר, מועצה מקומית, מועצה אזורית, יישוב או שכונה גם בתקופת בחירות לכנסת ו/או בחירות ברשויות המקומיות באישור מועצת הרבנות הראשית	לא ניתן לקיים הליך בחירה של רב מקומי בתקופת בחירות לכנסת ו/או בחירות ברשויות המקומיות
ביטול קציבת הכהונה הוא ביטול המחויבות והאחריות של הרב כלפי הציבור אותו הוא אמור לשרת. רב יוכל להיבחר בגיל 20 לכהונה של 55 שנים.	רבני ערים ומועצות מקומיות יוכלו לכהן עד גיל 75 ללא תלות בהארכה וללא קציבת כהונה. רבנים מבוגרים מעל גיל 80 המכהנים כעת יוכלו לקבל הארכה כהונה של עד 5 שנים	רבני ערים ומועצות מקומיות יכולים לכהן עד גיל 70 עם אפשרות להארכה עד גיל 75 ולכהונה קצובה של עשר שנים. רבנים מבוגרים מעל גיל 80 אמורים לסיים את כהונתם
רבנים מקומיים יוכלו לכהן לתקופת כהונה ארוכה יותר ותתאפשר הארכת כהונה של 8 שנים (הפער בין גיל הפרישה לגברים וגיל 75) למאות רבות של רבנים מכהנים	רבני יישובים, מועצות אזוריות ושכונות יכהנו עד גיל 75 ללא תלות בגיל הפרישה החוקי.	רבני יישובים, מועצות אזוריות ושכונות הם ככל עובד מועצה דתית או רשות מקומית ומכהנים עד לגיל הפרישה החוקי.

² לפירוט החישוב לגבי מינוי רבני שכונות ראה נספח א'.

עוד מרכיב במסגרתו מוגדל כוחו של השר במינוי רבנים.	רבני מועצות אזוריות ויישובים ייבחרו לפי החלטת השר בהתייעצות עם ראש המועצה האזורית וראש המועצה הדתית.	רבני מועצות אזוריות ויישובים נבחרים לבקשת היישוב.
הייצוג הנשי יעמוד על רבע ממספר חברי מועצת הרשות + ראש המועצה הדתית, כך שמדובר באחוז נמוך מרבע מכלל חברי האסיפה הבוחרת.	הייצוג הנשי מחויב רק בקרב מחצית מנציגי הציבור שממנה השר, מה שבפועל יביא לכך 15-20% ייצוג נשי.	הייצוג הנשי בבחירת רב עיר ומועצה מקומית לא יפחת מ-40% מבין חברי האסיפה הבוחרת.

סיכום

הצעת החוק מבקשת להרע את המצב הקיים – להחליש את כוחן של הקהילות בבחירת הרב שלהן באמצעות החלשת כוחם של נבחריו הציבור המקומיים בבחירת ומינוי רבנים מקומיים, להכפיף את כלל הרבנים למועצת הרבנות הראשית באופן שיחזק את מונופול הרבנות הראשית על היהדות ולא יתן מקום לפסיקת הלכה עצמאית ולהציף את הרשויות המקומיות ברבנים שמונו "מטעם" ולא ברבנים אשר נבחרו על ידי קהילתם – בעיר, בכפר ובשכונה. הצעת החוק אף נוגדת את הנימוק של השר מלכיאלי עצמו במכתב שהוא שלח לעו"ד כרמית יוליס, המשנה ליועצת המשפטית (אזרחי) בו הוא הודיע על כוונתו לדחות את הבחירות לרבנות הראשית מטעמים של קירבה לבחירות לרשויות המקומיות, שכן הצעת החוק תאפשר בחירות לרבנים מקומיים תוך כדי תקופת בחירות ובתקופות מעבר.

בראיון³ שנתן השר מלכיאלי אך לפני חודשיים הוא הצהיר כי "משרד הדתות, המועצות הדתיות ושאר המינויים לא יהיו מקום לג'וב פוליטי" וכי הוא "נמצא במשרד כדי לקרב לבבות". באם נכון הפרסום⁴ שהצעת החוק מתאמת עם השר והיא חלק מה"מתווה" שאותו הוא מקדם לשינוי הליכי בחירת הרבנים המקומיים בישראל, הרי שמדובר בפעולה מנוגדת לחלוטין להצהרותיו. **הצעת החוק מעבירה כוח משמעותי מהגורמים המקומיים לגורמי הממשלה**, אשר רובם מזהים עם מספר מצומצם של מפלגות פוליטיות והיא צפויה לעורר התנגדויות עזות בקרב הרשויות המקומיות ובקרב הציבור הרחב שמאס בהתנהלותה של הרבנות הראשית. הצעת החוק אף מנוגדת לעקרון היהודי של "70 פנים לתורה" ושל "אלו ואלו דברים אלוקים חיים" שכן הוא מכפיף את כלל רבני ישראל לאינסטציה דתית עליונה אשר הנחיותיה מנותקות מהציבור הישראלי והעם היהודי בתפוצות ופרשנותה להלכה היא מחמירה ביותר.

על כן, המלצתנו היא להתנגד בכל תוקף להצעת חוק מעין זו ולהותיר את המצב הקיים על כנו.

³ ראיון לעלון השבת "עולם" קטן מתאריך 5.4.23, ראה הערה 1.

⁴ פרסום של העיתונאי ישי כהן ברשת טוויטר מיום 7.6.23.

<https://twitter.com/ishaycoen/status/1666351798800510976?s=20>

נספח א' – תחשיב תוספת העלות התקציבית הכוללת אשר עולה מפוטנציאל מינוי רבני השכונות

37	מס' רשויות מקומיות יהודיות מעל 50000 תושבים
5	מס' שכונות ממוצע לעיר
69	מס' שכונות בהן מכהנים רבני שכונה כיום
90,000	עלות שכר ממוצעת לרב שכונה
116	מס' פוטנציאלי של רבני שכונות חדשים
10,440,000	עלות שכר כוללת של רבני השכונות החדשים